



Nyhetsbrev oktober 2020

Välkommen till ett nyhetsbrev som innehåller korta nyheter, råd och tips om social hållbarhet, jämställdhet, diversifiering och inkludering.

- Du hittar de gamla breven på <http://euroquality.se>
- Om du vill att fler ska få nyhetsbrevet, har bytt adress eller vill avbeställa, hör av dig till info@euroquality.se
- Ny hemsida med gratisutbildningar www.euroquality.se

”Jag tänker inte på allt elände utan på allt det sköna som ännu finns kvar”
(Anne Frank 1929-1945)

Abortförbud delar Polen Är en kamp för frihet

Allt från läkarorganisationer till akademiker vid Polens universitet, för att **BONN** Sedan författningsdomstolen i slutet av förra veckan drev igenom en drastisk skärpning av abortreglerna fylls gatorna i Polen av tiotusentals ilska och chockade demonstranter. De nya bestämmelserna som ännu inte trätt i kraft förbjuder abort även om fostret väntas bli dödfött eller har svåra missbildningar.

Demonstranterna svingar flaggor där det står: ”Detta är krig”. De protesterar framför parlamentet och de tränger in i kyrkor, sprejar paroller och ber präster ”vänligen dra åt helvete”. På banderoller kan man läsa: ”Vi är döttrarna till häxorna som ni aldrig lyckades bränna.”

Aldrig tidigare har katolska kyrkan attackerats så öppet och så fränt.

Protesterna kommer att trappas i dag upp med ett upprop till strejk i hela landet och en marsch mot Warszawa på fredag. Marta Lempart som leder den [nationella kvinnostrejken](#) säger att strejken stöds av flera fackförbund och av småföretagare som drabbats hårt av pandemin.

– Revolutionen som har börjat handlar inte bara om abort. Det är en kamp för frihet, och abort är dess symbol, [säger hon](#) i en intervju med nyhetssajten Onet.

För regeringen kommer den växande proteströrelsen som en kalldusch. Planen var uppenbarligen att smyga igenom de nya abortreglerna i skydd av pandemin. I stället möter den nu skarpa reaktioner inte bara mot regeringspartiet Lag och Rättvisa, PIS, utan också mot konservativa värderingar som partiet beskriver som ”polska värderingar”.

I presidentvalet tidigare i år gick Lag och Rättvisa till attack mot hbtq-rörelsen som beskylldes för att främja pedofili. Då gick planen att mobilisera konservativa väljare i lås. Den här gången är det annorlunda. Nu tar partiet och kyrkan strid med stora delar av samhället.

inte tala om oppositionspartierna, beskriver de nya abortreglerna som brutala och barbariska. ”En stat som tvingar en kvinna att föda ett dött eller svårt missbildat foster är skamlig”, kritiserar Krystyna Kapcura, ordförande för organisationen för kvinnorätt och familjeplanering.

Protesterna är dessutom mer omfattande. Bland annat har bönder med traktorer och taxichaufförer med sina bilar deltagit. De är också mer våldsamma. Vägar har blockerats och radikala högergrupper har organiserat skydd av kyrkor.

Officiellt genomförs i Polen 1 100 legala aborter årligen. Men kvinnorättsorganisationer uppskattar att 100 000–150 000 polska kvinnor genomför olagliga aborter varje år, ibland utomlands och ibland illegalt och hemligt i Polen. För många konservativa politiker är detta inget annat än mord.

Men PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski vet att detta är minerad terräng. Han har i tidigare konflikter i abortfrågan bromsat partivänner som krävt strängare regler. Han delar deras uppfattning. Men han vet också att enkäter visar att uppåt 80 procent av polacker är emot och att landet nu går mot fortsatt splittring.



Kvinnor har samlats framför konservativa presidenten Andrzej Dudas palats i Warszawa. Foto: Czarek Sokolowski/AP

Polens stränga abortlagar

Aborter är i princip olagliga i Polen sedan 1993. De enda undantagen är efter en våldtäkt eller incest samt om fostret har svåra missbildningar eller moderns liv

står på spel. Den nya skärpningen tar nu bort möjligheten att göra abort vid svåra missbildningar.

Kvinnor till makten efter Litauens val

Tre partier ledda av kvinnor ser ut att ta över makten i Litauen efter andra omgången av parlamentsvalet. /di.se

Hemarbete gör att gränser flyter ihop

Otydlighet, brist på återkoppling och höga ambitioner. Det gör att en av fyra tjänstemän som har arbetat hemifrån under pandemin har svårt att dra en gräns mellan arbete och fritid, visar en undersökning som Novus gjort på uppdrag av TCO.

Det är vanligt speciellt när det är otydligt när man gjort ett tillräckligt bra jobb, då är det många som blir osäkra och gör lite extra, säger Ulrika Hagström, utredare med ansvar för arbetsmiljöfrågor vid TCO.

Detta i kombination med att man kan utföra arbete när som helst under dygnet kan leda till att många får mycket långa arbetsdagar.

– Många i dagens arbetsliv känner ett stort ansvar och engagemang i sina arbetsuppgifter. Och de som får mer av förtroendearbetstid och större möjligheter att lägga upp arbetstiden och anpassa den efter det övriga livspusslet gör ofta lite extra, säger Ulrika Hagström.

Hon varnar för att vara för hård mot sig själv och bara räkna den arbetstid då man är 100 procent produktiv.

– När man är på arbetsplatsen då går arbetstiden medan man tar ett samtal med en kollega i korridoren, flyter ut i andra tankar som inte har med arbetet att göra en stund eller får ett privat samtal från barnen.

Ulrika Hagström menar att ingen människa kan vara produktiv åtta timmar om dagen.

– Så kan inte en människa fungera. Hjärnans kognitiva förmåga är inte som en dator. I längden orkar ingen sitta med blicken fäst på datorn timmar i rad. Man behöver ta pauser, både rent kroppsligt och mentalt, säger hon.

För att inte hemarbetande ska pressa sig för hårt spelar chefen stor roll.

– Det är arbetsgivarens ansvar att se till att ta reda på hur medarbetare har det, eftersom det alltid kommer att finnas de som inte tar upp det själva. Speciellt de som är nya i arbetslivet eller osäkra på om de producerar tillräckligt bra.

Under pandemin har det kommit flera rapporter, bland annat från Previa, som visar att den psykiska ohälsan ökar.

– Mindre feedback på det man gör och att man saknar ett socialt sammanhang kan bidra till ökad risk för psykisk ohälsa, säger Ulrika Hagström.

TCO:s ordförande Therese Svanström driver just nu flera arbetsmiljöfrågor som facket vill att regeringen ska prioritera de närmaste åren.

– Ett nytt tänk i arbetsmiljöhänseende behövs när gränserna mellan jobb och fritid riskerar att flyta ihop. Arbetsgivaren är enligt arbetsmiljölagen skyldig att arbeta förebyggande och systematiskt med arbetsmiljöfrågor även när medarbetarna jobbar hemma.

Dessutom anser hon att skyddsombudens roll behöver diskuteras när en allt större del av arbetet sker digitalt och hemifrån.

– Det är en viktig aspekt som arbetsmarknadens parter behöver arbeta med gemensamt.

Fakta: TCO:s rapport om hemarbete

Novus har på uppdrag av TCO undersökt vad tjänstemän anser om arbetsmiljön under pandemin.

42 procent av dem arbetade hemifrån och 58 procent jobbade på arbetsplatsen. Bland dem som utfört sitt arbete från hemmet uppger 27 procent att arbetsbelastningen har ökat och 23 procent att den minskat.

Bland de som fortsatt utföra sitt arbete på arbetsplatsen uppger 38 procent att de fått en ökad arbetsbelastning och 17 procent att den minskat.

24 procent av de som jobbat hemma svarar att de har haft svårt att avgränsa arbetet till normala arbetstider, och arbetat mer än de borde.

69 procent har trivts med att arbeta på distans.

27 procent av de som jobbat hemma har fått ont i rygg, nacke och axlar som de inte hade tidigare.

Frågorna är ställda till yrkesverksamma tjänstemän i åldern 18—65 år som arbetar på samma arbetsplats som innan pandemin. Totalt har 2 046 intervjuer genomförts.

Källa: TCO

<https://www.svd.se/hemarbete-gor-att-granser-flyter-ihop>

Hon prisas för sin kamp för irakiska kvinnors rättigheter

Årets mottagare av Per Anger-priset, Intisar Al-Amyal, lever gömd på grund av den stora hotbild som finns mot henne. Hon kämpar för kvinnors och barns rättigheter i Irak, ett land där många flickor och kvinnor lever under förtryck.

Efter att diktatorn Saddam Hussein störtades 2003 har Irak blivit ännu mer patriarkalt med en konservativ syn på kvinnans roll i samhället.

Via länk från Irak berättar Intisar Al-Amyal för OmVärlden att det inte är lätt att arbeta med försvar av mänskliga rättigheter i Irak idag. Hon har själv fått utstå hat och hot från personer som inte delar hennes syn om att kvinnor och flickor ska vara jämställda män och pojkar.

– Jag ser hur kvinnorna i mitt hemland fråntas rätten till ett normalt liv. De har inte rätt till en normal barndom, utbildning eller en social roll i samhället.

Hon ser att våldet mot kvinnor och barn ökar för varje dag, samtidigt som deras rättigheter motarbetas i ett svagt rättssystem.

– Det brister i tillämpningen av lagar för kvinnor och flickor som utsätts för våld i nära relationer och det saknas bestraffning mot män som begår dessa brott. Det är ett lågt säkerhetspolitiskt engagemang för att skydda kvinnor och flickor i landet.

Under 2011–2012 fick fundamentalistiska islamister ett ökat inflytande i Irak och terrorgruppen IS fick fäste i delar av Irak. Konsekvenserna av detta var bland annat striktare klädkoder för kvinnor och minskad rörelsefrihet.

Intisar Al-Amyal berättar att de religiösa partier som kontrollerar landet inte bara bestämmer den politiska agendan, utan även levnadsvillkoren för människorna, vilket är en kraftig motgång för landets kvinnor.

– En utmaning vi ser är klansamhället och föråldrade seder som idag begränsar kvinnor. Vi har också en feltolkning av religionen som gynnar mannen och är till kvinnans nackdel.

Under sina 20 år som aktivist har hon stött på många hinder, men även upplevt framgångar i arbetet för ett mer demokratiskt Irak. Kvinnorörelsen har lyckats skapa en medvetenhet om kvinnors grundläggande rättigheter i Irak.

Kvinnorörelsen arbetar också med att befästa vikten av flickors utbildning och kvinnors deltagande i det politiska livet.

– Lyckas vi åstadkomma att kvinnor får möjlighet till utbildning och delta i det politiska livet kommer vi skapa en ny bild av kvinnan och motarbeta den stereotypa rollen kvinnor har nu.

På ett personligt plan inger Per Anger-priset hopp för Intisar Al-Amyal. Hon säger att det ger henne styrka att fortsätta sin kamp. För henne är priset ett bevis på att kvinnor är fullt kapabla till att höja sin egen status i sitt hemland och att deras viktiga roll i samhället inte går att bortse från.

– Priset är ett erkännande för kvinnans värde och viktiga roll för demokrati i landet.

I kampen mot rättvisa och jämställdhet i Irak ser Intisar Al-Amyal att mycket behöver förändras. Lagarna måste revideras, kvinnorna behöver inkluderas, programmen för kvinnor och flickors utbildning behöver intensifieras och den stereotypa synen på kvinnor i Irak behöver motarbetas.

– Vi kan inte prata om ett rättvist samhälle om vi motarbetar och avlägsnar kvinnorna från arbetsmarknaden, begränsar dem inom vissa rollen och tar ifrån dem deras rättigheter. Kvinnor utgör hälften av samhället och ska vara delaktiga i att bygga samhället.

Hon kommer inte att sluta kämpa för mänskliga rättigheter förrän alla människor i hennes hemland lever i frihet, fria från den diskriminering och diverse brott

som de får utstå idag. Hon är tacksam för det stöd som bidrar till att de kan fortsätta sin kamp.

– Slutligen vill jag tacka Sveriges regering och organisationer för allt stöd. Utan det stödet skulle det vara väldigt svårt för oss att fortsätta vårt arbete framåt.

<https://www.omvarlden.se/Intervju/intervjuer-2020/hon-prisas-for-sin-kamp-for-kvinnors-rattigheter/>

Vårt stillasittande liv är den allra farligaste pandemin

Johan Holmsäter, nationell samordnare: En liten grupp motionerar flitigt flera gånger i veckan, medan en allt större grupp är helt inaktiv.

Jag kallar det ”livsstilsanalfabetism”. Alltså oförmågan att på djupet förstå det man läser om fysisk aktivitet och hälsa och omsätta det till goda livssvanor. Vi har förlorat kunskapen om hur man lever.

När vi ser människor jogga är det lätt att tro att alla motionerar. Så är det inte. En liten grupp motionerar flitigt flera gånger i veckan, medan en allt större grupp är helt inaktiv. Den utvecklingen måste vi vända.

För bara några decennier sedan rörde sig de flesta människor tillräckligt varje dag. Man promenerade och cyklade och fick på ett naturligt sätt ihop den rekommenderade dosen fysisk aktivitet.

I dag sker en polarisering: antingen går man på gym och springer i skogen. Eller också sitter man helt still. Den stillasittande gruppen blir allt större.

Samhällsutvecklingen, den ”nya” livsstilen och strukturen, stimulerar tråkigt nog till passivitet. Jag kallar det ”livsstilsanalfabetism”. Alltså oförmågan att på djupet förstå det man läser om fysisk aktivitet och hälsa och omsätta det till goda livssvanor. Vi har förlorat kunskaperna om att leva.

Några skillnader att fundera kring:

- Varför hade för 25 år sedan cirka 65 procent av alla yrkesarbetande män tillfredställande kondition, medan bara knappt 40 procent av kvinnorna nådde upp till godkänd nivå i 40-årsåldern (mätt med professor Saltins stegringstest där tillfredställande är en trea på en femgradig skala)?

Varför är försämringen så drastisk hos den yngre generationen i dag? En undersökning 2018 utförd av Hjärt- & lungfonden visade att endast 7 procent av hela vuxna befolkningen var fysiskt aktiva dagligen med en måttligt ansträngande intensitet (som rask promenad eller cykling) enligt de aktivitetsmätare de bar under undersökningsperioden. Före undersökningen hade 60 procent svarat att de var regelbundet aktiva. Ljuger de för sig själva?

- I dag är endast 11 procent av alla 14-åriga flickor och 17 procent av pojkarna regelbundet fysiskt aktiva en timma om dagen. Resten är soffpotatisar. Varför? Och varför är det skillnad mellan könen?

<https://www.dn.se/debatt/vart-stillasittande-liv-ar-den-allra-farligaste-pandemin/>

Jämställdheten minskar

Coronakrisen har bromsat börsbolagens framsteg i jämställdhet. Det visar årets Allbrightrapport. Att kvinnor och minoriteter hindras i sina karriärer är inte bara en tragedi för dem som blir utsatta. Det riskerar även att resultera i att den mest kompetenta inte hamnar på rätt plats. I förlängningen leder det till sämre företag och ett svagare näringsliv.

Allbrightrapporten 2020 visar att:

- Andelen kvinnor i börsens ledningsgrupper ökar med en procentenhet - från 24 till 25 procent.
- Andelen jämställda bolag står still på 19 procent för det andra året i rad.
- Bolagen som helt saknar kvinnor i ledningsgruppen blivit fler under året, en ökning från 20 till 21 procent av börsens bolag.

- På styrelsenivå och på vd-posterna står utvecklingen still, sedan tre år tillbaka.
- Ingen bransch når längre upp till spannet för jämn könsfördelning. Störst tapp syns hos branschen konsumenttjänster, som under året minskat andelen ledarkvinnor med sex procentenheter.

<https://www.allbright.se/nyheter/2020/10/4/allbrightrapporten-2020-pandemin-backar-bandet>

Börsens mest jämställda bolag år 2020 har korats

Årets Allbrightpris tilldelas forskningsbolaget Bioarctic. Bolaget tilldelas priset för sitt genuina arbete för jämställdhet som ett viktigt affärsmål i hela organisationen.

- Vi är otroligt glada och stolta över att ha tilldelats årets Allbrightpris. Det är en bekräftelse på att det målmedvetna arbete vi bedriver inom jämställdhetsområdet bär frukt, säger Gunilla Osswald, vd Bioarctic.

Bioarctic är ett biofarmabolag vars huvudsakliga forskningsområden är Alzheimers sjukdom och Parkinsons sjukdom. Bolaget har under många år arbetat med jämställdhet som en viktig del i verksamhetens värderingar och utveckling.

- Årets Allbrightpris uppmärksammar hur Bioarctic målmedvetet arbetat mot tydliga mål gällande jämställdhet och hur de involverat alla medarbetare i detta arbete. Medarbetarna ger Bioarctic genomgående höga betyg i frågor rörande jämställdhet, säger Allbrights vd Amanda Lundeteg.

Bioarctic har gjort en imponerande resa i fråga om jämställdhet de senaste fem åren. När vd Gunilla Osswald tillträdde 2014 återfanns främst män på ledande positioner. Idag har bolaget uppnått jämn könsfördelning organisationen igenom. Tydliga processer för rekrytering och befordran, med fokus på kunskap och kompetens, lyfts som ett av framgångsrecepten. Bioarctic mäter även kontinuerligt medarbetarnas upplevelser av diskriminering och trakasserier.

- Bioarctic borde vara sann förebild för många börsbolag då de tydligt visar att affärsområdet jämställdhet, med utgångspunkt i rätt kompetens på rätt plats, går att uppnå genom tydliga mål och metodiskt arbete, säger Lundeteg.

Utöver Bioarctic bestod finalisterna av omsorgsföretaget Humana samt investmentbolaget Kinnevik. Hos Humana är jämställdhet och mångfald viktiga koncernmål som även är knutna till koncernledningens bonus. Kinnevik visar på allvar i fråga om jämställdhet, då de granskat den interna kulturen och utbildat anställda i både Sverige och Storbritannien.

- Att Humana är i final för tredje gången är ett kvalitetsmått i sig. Det är tydligt att bolaget håller i fråga om jämställdhet. Långt ifrån alla bolag lyckas med det, visade den senaste Allbrihttrapporten. Kinnevik har under året tagit steget upp på Allbrihts jämställda börslista och bolaget är tydligt i startgroparna på en mycket spännande förändringsresa, säger Lundeteg.

I ett första steg nominerades samtliga börsbolag med jämn könsfördelning i ledningsgruppen. Vinnaren utsågs efter en gedigen process bestående av medarbetarenkäter och intervjuer med vd som sedan analyserades av årets Allbrihtpris-jury. Juryn bestod av Barakat Ghebrehawariat, vd Demokrateam, Caroline Farberger, vd Ica Försäkring, Johan Oljeqvist, vd Fryshuset, Lili Assefa, vd Assefa Communication, Michaëla Berglund, vd Michaël Berglund samt ordförande Allbriht, Nina Åkestam, senior brand specialist Google och Sven Hagströmer, ordförande Avanza och Creades samt grundare Allbriht.

Allbrihtpriset delas varje år ut till börsens mest jämställda bolag. Allbriht är en partipolitiskt obunden och icke-vinstdrivande stiftelse som arbetar för jämställdhet och diversifiering på ledande positioner inom näringslivet.

<https://www.allbriht.se/nyheter/2020/10/15/allbrihtpriset-2020-gr-till-forskningsbolaget-bioarctic>

Studie: svarta är överrepresenterade i polisskjutningar

Under de senaste fem åren sköt amerikansk polis ihjäl tre gånger så många svarta obeväpnade personer jämfört med vita obeväpnade personer, i förhållande till de olika gruppernas befolkningsstorlek, enligt en studie.

Forskare från tre amerikanska universitet har jämfört uppgifter om personer som har skjutits ihjäl av poliser i tjänst mellan 2015 och 2020. Informationen kommer från nyhetsrapporteringar och organisationer och har sammanställts av tidningen The Washington Post, då det saknas samlad nationell statistik.

Under femårsperioden har det rapporterats om 5 367 personer som har skjutits ihjäl av polis. Av de 4 653 dödsfall där det fanns tillräckligt med underlag för en analys fann forskarna att 51 procent av de dödade var vita, 27 procent var svarta och 19 procent hade latinamerikanskt ursprung, medan ursprungsbefolkning och människor med asiatiskt påbrå stod för två procent vardera.

Sett till de olika gruppernas storlek betyder det att ursprungsamerikaner löper tre gånger så stor risk att skjutas till döds jämfört med vita. Svarta personer löper 2,5 gånger så stor risk jämfört med vita.

I 16 procent av dödsskjutningarna var offren (753 personer) obeväpnade.

I denna grupp – och i förhållande till befolkningsstorleken – sköts svarta människor 3,18 gånger oftare till döds jämfört med vita.

Forskarna medger att studien har sina brister då man har begränsats till uppgifter från nyhetsrapporteringen och att man därför kan ha missat incidenter som inte har uppmärksammats av medier. Inte heller har man tagit med händelser när personer har mist livet i polisens förvar, men där inga skott har avlossats, som exempelvis det uppmärksamade fallet med George Floyd tidigare i år.

Studien, som är publicerad i Journal of Epidemiology and Community Health, konstaterar att situationen i stort sett har varit oförändrad under de senaste fem åren.

<https://www.svd.se/svarta-overrepresenterade-i-polisskjutningar>

Så ska kvinnorna komma åt riskkapitalet

Vi vill engagera fler kvinnor att investera och fler kvinnor att faktiskt våga bygga tillväxtbolag, säger Jeanette Andersson, affärsängel och vd för Malmö Stads företagsinkubator Minc.

"Letar efter rätt människa"

Andersson har precis klivit av scenen på det digitala eventet Nordic Female Investor Meetup som hålls i Malmö en dag i mitten av oktober. Techbolag från Luleå, Visby, Lund och Stockholm sitter uppkopplade, möter investerare och pitchar idéer.

Luften surrar av förväntningar. 50 000 kronor står på spel till det bolag som imponerar på juryn.

Vilka idéer. Alla dessa fantastiska kvinnor! utbrister en av dem, Nicolina Fransson från Malmö, som nyligen fått ut techbolaget OmMej på marknaden.

Affärsidén utgörs av en digital tjänst för barn och unga, som via en app kan berätta hur de mår och vad de behöver när de kommer i kontakt med exempelvis elevhälsa och socialtjänst. Kontakten med potentiella investerare går bra, berättar hon.

Vi blir faktiskt lite approachade hela tiden. Vi växer organiskt idag och letar efter rätt människa som vill vara en del av vår resa.

1 procent av kapitalet

Men så är det inte för alla kvinnliga entreprenörer. Bara 1 procent av det investerade riskkapitalet går till techbolag som grundats av kvinnor, och utvecklingen har inte förändrats nämnvärt i Sverige enligt Di Digitals årliga kartläggning som presenterades för några månader sedan. Under 2019 handlade det om 1 procent av totalt 27,2 miljarder kronor till bolag som grundats av kvinnor – och så har det procentmässigt i princip sett ut under de tidigare tre år som tidningen granskat utvecklingen.

Jag tror att kapitalet gärna vill investera i bolag som drivs av kvinnor, men det finns vissa saker som tyder på att man får mindre investering i kvinnliga bolag för att man kanske är lite mer försiktig om hur man beskriver sin framtid, säger Jeanette Andersson, som även vill lyfta frågan om vem det är som egentligen

öppnar plånboken i dag. Hon anser att det finns för få kvinnliga investerare i dag.

Kvinnor har pengar, men för att bli investerare måste man känna att man vill vara med och bygga bolag, säger hon och fortsätter:

Jag tror att man måste få kvinnor att förstå att de hör hemma här. Och inte bara det, utan att de behövs här för att göra skillnad.

"Ha makt att påverka"

Malmö's startup-hus vill vara med och vända utvecklingen. Hälften av bolagen ska från år 2024 dessutom drivas av kvinnor, säger Mincs vd.

Hälften av bolagen som drar in kapital i vårt program ska drivas av kvinnor, och vi har en rad åtgärder för att detta ska hända.

Att arrangera eventet Nordic Female Investor Meetup, som i år hållits för femte gången, är en del av receptet.

Det adresserar den utmaning vi har. Inte bara i startup-världen, utan i samhället generellt så är det väldigt få kvinnor som är engagerade och investerar. Och väldigt få kvinnor som faktiskt bygger tillväxtföretag, säger hon och fortsätter:

Och i slutändan är att äga också att ha makt att påverka.

<https://www.dagensnaringsliv.se/index.php/20201017/195541/sa-ska-kvinnorna-komma-riskkapitalet>

Ny bok: "Kvinnor dör för att vi forskar på män"

Vet du att kvinnor lider 47 procent högre risk att skadas i en bilolycka och att många mediciner bara testas på män? I bästsäljaren "Osynliga kvinnor" visar Caroline Criado Perez hur halva befolkningen systematiskt ignoreras när fakta om män får forma världen. Det låter som en motsägelse: en bästsäljande feministisk bok om genusuppdelad data. Caroline Criado Perez skrattar till när hon pratar om bokens framgång i ett telefonmöte från London. Hon har beskrivit hur det saknas genusuppdelad information i allt från läkarvetenskapen till toalettdesign och satsningar på ny teknik.

– Allt beror på att vi i grund och botten är partiska när vi tänker att män är neutrala, att de är standardmänniskor. Och vi kvinnor är människor som har ett kön. Att uttrycka det så låter galet, och ingen tänker medvetet på det viset. Men omedvetet – till och med nu när jag tänker på ordet människa – ser jag en av de där medicinska affischerna framför mig av en man. Till och med efter att ha skrivit den här boken, säger hon.

Orsakar kvinnors död

Caroline Criado Perez har inte alltid haft den här inställningen – länge var hon till och med antifeminist. Hennes uppvaknande kom i 20-årsåldern, när hon läste en bok om lingvistisk, feministisk teori, som ifrågasatte det generiskt maskulina språket, alltså att maskulina termer användes på könsneutrala sätt, som i att "man" på engelska betyder både man och människa.

Den förändrade hela mitt tankesätt. Det låter som en dum detalj men det slog ner i mig som en blix. Allt började där, säger hon.

Efter det fick Caroline Criado Perez syn på samma mönster överallt: det förment genusneutrala baseras ofta på fakta om män, vilket går ut över kvinnorna. Hon såg det i ekonomiska teorier kring vad män och kvinnor bidrar med och i juridiska system: FN:s flyktingkonvention utgår till exempel från främst manliga erfarenheter. Den utlösande faktorn var att samma mönster fanns inom sjukvården.

– Kvinnor dör för att vi har forskat på män och inte vet hur vi ska behandla kvinnor eller upptäcka deras sjukdomar. Varför får vi alla lära oss hur symtomen på en hjärtattack ser ut – när de inte ser ut så för kvinnor? Det leder till att kvinnor har 50 procents större risk att bli feldiagnosticerade.

Skyller på kvinnorna

Alla dessa exempel gjorde att Caroline Criado Perez stundtals kände sig smått galen. Hur kan det finnas så mycket bevis som vi bara bortser från? undrar hon.

Exemplen handlar om att allt från skyddsvästar, nackstöd och virtual reality-headset utformas efter män, men också om att man inte väger in data kring kvinnors säkerhet, arbetsförutsättningar och oavlönade omsorg i hemmen.

Och varför är det alltid kö utanför damtoaletten?

– Man tror att det är logiskt med ett utrymme uppdelat på 50/50 för män och kvinnor. Men uppenbarligen fungerar det inte för kvinnorna och vi frågar genast: vad gör kvinnorna för fel, inte ”grabbar, har vi kanske designat det här fel?”.

Inte nog med att det får plats fler urinoarer än toabås. Behoven ser också olika ut. Kvinnor behöver mer tid av en rad skäl, säger Criado Perez och räknar upp några av dem: de hjälper oftare barn, de måste klä av sig mer, de har ibland mens, och så vidare. Plötsligt är ett exakt lika stort utrymme inte så rättvist längre.

– I alla fall där kvinnor får ett annat resultat eller betar sig annorlunda än män tolkas det som att de gör något fel. Man ser det tydligt i arbetsplatsinitiativ, där man menar väl men har fel diagnos: ofta tror man att felet är kvinnornas, inte systemets. Man säger att kvinnor "måste våga begära löneförhöjning mer". Det är inte evidensbaserat - för kvinnor begär högre lön men får det inte.

Kan kvantifieras

Caroline Criado Perez kan förstå att man inte direkt inser att snöröjning och resemonster är genusrelaterade, men tycker det är anmärkningsvärt att sjukvården inte tar större hänsyn.

– Att till och med läkarna och vetenskapsmännen fortsätter att fokusera på enbart manliga kroppar, det är chockerande och svårt att förstå, säger hon.

Men att allt i hennes bok är kvantifierbart tror hon ändå kan hjälpa många att se hur män och kvinnors erfarenheter och förutsättningar skiljer sig, i stort och smått.

– Jag försöker att hela tiden gå tillbaka till datan, och förklara varför vi måste samla in den och veta skillnaden på hur män och kvinnor upplever saker om vi ska kunna skapa en rättvis värld, säger hon.

Fakta: Exempel ur boken

Hälsa:

Kvinnor utgör 55 procent av alla hiv-positiva vuxna i utvecklingsvärlden och får olika kliniska symtom och komplikationer på grund av hiv. Men en studie från 2016 om hiv-forskningen i USA visade att kvinnorna endast utgjorde 19,2 procent av deltagarna i antiretrovirala studier och 11,1 procent i studier för att finna en behandling.

Kvinnor har 70 procent högre sannolikhet att drabbas av depression än män men det är fem gånger troligare att djurförsök om hjärnproblem utförs på handjur.

När löpband spårar kaloriförbränning utgår de från en genomsnittlig manlig kaloriförbränning.

Kvinnor fryser oftare på jobbet – eftersom den formel som bestämmer den standardiserade kontorstemperaturen utvecklades på 1960-talet efter studier om ämnesomsättningens hastighet i viloläge hos en genomsnittlig fyrtioårig man som väger 70 kilo. Formeln kan övervärdera kvinnlig ämnesomsättningshastighet med så mycket som 35 procent, vilket betyder att nuvarande temperatur är fem grader för låg för kvinnor.

Apple skröt om att ha utformat en "fullständig" hälsoövervakare – men appen hade ingen funktion för att spåra menstruation.

Inkomst:

Data från Frankrike, Tyskland, Sverige och Turkiet visar att kvinnor tjänar mellan 31 och 75 procent mindre än män under sin livstid. Ändå tar många länder inte hänsyn till kvinnors lägre livstidsinkomster när de konstruerar pensionssystem

Transportsystemet i många städer missgynnar kvinnor, vars resmönster skiljer sig från mäns. Deras resmönster har en tendens att vara mer komplicerat eftersom kvinnor utför 75 procent av världens oavlönade omsorgsarbete. Men zonsystem utgår från en manlig familjeförsörjare som åker från och till arbetet.

Teknik:

3D-teknik i virtual reality gör att kvinnor i högre utsträckning än män blir åksjuka. Tekniken är nämligen ganska bra på att återge så kallad "rörelseparallax" men inte uppskattningar av djup enligt modellen "skugga-ger-form", vilket kvinnor i högre utsträckning än män förlitar sig på.

Krockdockor var i årtionden baserade på en genomsnittlig man. Inte förrän 2011 började man i USA använda en kvinnlig krockdocka men fortfarande får män ofta representera hela den vuxna befolkningen.

Standardstorleken på ett piano är 121,9 cm men den genomsnittliga handspännvidden för kvinnor är mellan 17,8 och 20,3 cm.

Googles mjukvara för taligenkänning har 70 procent högre sannolikhet att känna igen manligt tal jämfört med kvinnligt, enligt lingvistikforskare vid University of Washington.

<https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/1Bn29M/ny-bok-kvinnor-dor-for-att-vi-forskar-pa-man>

Önskar en trevlig helg! / Ann-katrine



